

NATUUR EN GENADE

REDE VAN
Prof. H. DOOYEWEERD

De Vrije Universiteit
de eenige mogelijkheid

Geen „twee terreinenleer”

Voor het Loc. Com. Delfshaven der Ver. v. H. Onderwijs op G.G. trad gisteravond in het groote kerkeraadslokaal in de Van Oosterzeestraat op Prof. H. Dooyeweerd, hoogleeraar aan de Vrije Universiteit, met het onderwerp „Natuur en Genade”.

Nadat Ds M. van Wijk geopend had, ving Prof. Dooyeweerd aan met te wijzen op het weinige begrip dat Kuyper bij de stichting van de Vrije Universiteit ook in Christelijken kring ontmoette, doordat men vastgeroest zat in de opvatting, dat de Wetenschap tot het terrein der Natuur en de Religie tot dat der Genade behoort en er dus geen christelijke wetenschap mogelijk zou zijn.

Het gesloten front der „neutrale wetenschap”, wortelend in de menselijke Rede, bestaat thans niet meer. In Duitschland met name gróndt men de wetenschap op de nat. soc wereldbeschouwing. Tevens komt in dat land echter een strooming op, die zich kant tegen heel de gedachte van een Christelijke cultuur: *de dialectische theologie van Barth en Brunner*, die dezelfde tegenstelling „Natuur en Genade”, zij het onder andere woorden, maakt.

Dit is niet slechts een „theologische kwestie”; het gaat hier om de vraag of we Jezus Christus erkennen als de eenige en volkomen wortel van heel het tijdelijk geschapen leven of dat er een natuurlijke orde is, die haar zelfstandigheid tegen Christus handhaaft. Zoo wordt deze vraag dus de zaak van het uitgangspunt van heel ons leven.

Hoe men in de Christelijke gedachtenwereld aan die tegenstelling Natuur en Genade gekomen is? De Schrift kent haar niet. Die kent alleen: Zonde en Genade. Zij zegt, dat de mensch de geschapen Natuur in zijn val medesleept en spreekt van herstel van de geschapen Natuur in Christus.

Spr. ging dan na hoe de tegenstelling Schepping en Genade te zoeken is in het pogen om verbinding te brengen van het Christendom met de heidensche wijsbegeerte, die zich zoo prachtig *scheen* aan te sluiten bij de Christelijke leer. Leerde Augustinus nog, dat het menselijk denken het licht

Prof. Dooyeweerd

van Gods openbaring noodig heeft, de groote Roomsche wijsgeer Thomas van Aquino ging het autonoom-zijn van de menselijke rede leeren, zulks in overeenstemming met de *Roomsche zondeval-opvatting*, dat nl. deze niet de menselijke natuur, ook niet zijn rede en gevoelsleven aantastte. Bij Thomas wordt de Bovennatuur opgebouwd op de Natuur en voert de Genade de Natuur op tot een hooger trap van volmaaktheid. Vandaar bij hem een compromis tusschen Goddelijke openbaring en natuurlijk denken en een overnemen van de heele natuurbeschouwing van den heiden Aristoteles, wiens natuurlijke orde haar oorsprong vindt in de Rede en niet, zooals de Schrift het leert, in Gods Souvereinen wil. Dit is nog steeds het *Roomsche synthese-standpunt*.

In de late middeleeuwen kwam tegen Thomas' beschouwing een beweging op, onder leiding van Willem van Occam: het Nominalisme, dat echter van Gods wil een despotieke willekeur maakt en tot de slotsom komt, dat Natuur en Genade volkomen met elkaar in strijd kunnen zijn.

Door de twee terreinen uit elkaar te breken, baande dit Nominalisme in ieder geval den weg voor de Reformatie.

Erkennen Humanisme en Renaissance geen Bovennatuur meer, daar zij alles natuurlijk willen verklaren, de Reformatie leert de menselijke natuur uit de lijn der Genade te zien en breekt met de Roomsche leer van de onbedorvenheid dier natuur. Echter plaatst ze niet consequent de Wetenschap op die nieuwe lijn. Luther is het No-

Prof. Dooyeweerd

van Gods openbaring noodig heeft, de groote Roomsche wijsgeer Thomas van Aquino ging het autonoom-zijn van de menschelijke rede leeren, zulks in overeenstemming met de *Roomsche zondeval-opvatting*, dat nl. deze niet de menschelijke natuur, ook niet zijn rede en gevoelsleven aantastte. Bij Thomas wordt de Bovennatuur opgebouwd op de Natuur en voert de Genade de Natuur op tot een hooger trap van volmaaktheid. Vandaar bij hem een compromis tusschen Goddelijke openbaring en natuurlijk denken en een overnemen van de heele natuurbeschouwing van den heiden Aristoteles, wiens natuurlijke orde haar oorsprong vindt in de Rede en niet, zooals de Schrift het leert, in Gods Souvereinen wil. Dit is nog steeds *het Roomsche synthese-standpunt*.

In de late middeleeuwen kwam tegen Thomas' beschouwing een beweging op, onder leiding van Willem van Occam: het Nominalisme, dat echter van Gods wil een despotieke willekeur maakt en tot de slotsom komt, dat Natuur en Genade volkomen met elkaar in strijd kunnen zijn.

Door de twee terreinen uit elkaar te breken, baande dit *Nominalisme* in ieder geval den weg voor de Reformatie.

Erkennen *Humanisme* en *Renaissance* geen Bovennatuur meer, daar zij alles natuurlijk willen verklaren, de *Reformatie* leert de menschelijke natuur uit de lijn der Genade te zien en breekt met de Roomsche leer van de onbedorvenheid dier natuur. Echter plaatst ze niet consequent de Wetenschap op die nieuwe lijn. *Luther is het No-*

minimalisme nooit te boven gekomen en heeft het wereldleven diensvolgens overgelaten aan „het gezonde denken”. In den jongsten tijd wordt dit nominalistisch dualisme met de grootste scherpte doorgevoerd. Melanchton wist voor de Wetenschap niet anders dan het compromis der heidensche wijsbegeerte te geven. Was dáárvoor het vuur van het geloof in Wittenberg ontbrand?

Kuyper is begonnen met Christus als den wortel te zien ook van het denken. Met zijn ontwikkeling van de leer der Gemeente Gratie heeft hij nooit bedoeld daarmee de oude twee-terreinenleer weer te aanvaarden.

Waarom anders de Vrije Universiteit opgericht en de Christelijke politiek gepropageerd? Als het dualisme tusschen Gemeene en Bijzondere Genade zou doorwerken dan zou alle kracht en pit uit ons christelijk leven weg gaan en zouden we eindigen waar Melanchton was. De verhouding kan slechts zijn, dat de Bijzondere Genade de wortel is van de Gemeene Gratie: buiten Christus is Gods aangezicht in toorn afgewend. Christus' onzichtbare kerk is de ware wortel der Gemeene Gratie. In Christus behoeven we niets prijs te geven. In Hem vindt alles op deze wereld zijn vervulling.

Spr. vraagt: hoe is het mogelijk, dat het Christendom dit ooit anders heeft willen zien!

De Vrije Universiteit is de eenige mogelijkheid en gebrek aan belangstelling in de Christelijke wetenschap is alleen te verklaren uit inzinking van het ware geloofsleven.

De V.U. moet instelling van het geloof zijn en dat voor de volle honderd procent. En dan kan het niet anders dan dat zij gedragen wordt door ons vurig gebed.

Na de pauze, waarin aan Prof. Dooyeweerd verschillende vragen gesteld waren, heeft hij nog eenige nadere toelichting gegeven, inzonderheid t.a.v. zijn beschouwing van de Gemeene Gratie. De ware wortel van deze „in stand houdende genade” is de wederbarende genade.

Of Kuyper zelf niet aanleiding gegeven heeft tot de twee-terreinenleer?

Wij gaan in elk geval op de hoofdlijn door, ook als Kuyper de niet consequent heeft doorgedacht. Als Kuyper b.v. het ambtsgebed verdedigt, als liggende op het terrein der Gemeene Gratie dan derailleert hij volkomen. Laten we blij zijn, dat er zooveel dingen over zijn, die wij na Kuyper, op Kuypers lijn, kunnen doen.

Ds van Wijk heeft een slotwoord gesproken, waarna Ds J. Schoonhoven met dankgebed heeft geëindigd.